

УДК 340.13+327.39(477):339.5+332.122.6
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v1.2023.26>

Ю. І. Фетько
orcid.org/0000-0003-2208-552X
доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри міжнародного права
Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»

ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Європейське об'єднання територіального співробітництва є однією із ефективних форм територіального співробітництва у Європейському Союзі. Сьогодні у його межах функціонує немала кількість таких об'єднань, понад 80, метою яких є залучення додаткових фінансових ресурсів для вирішення завдань місцевого і регіонального розвитку, зміцнення інституційної спроможності, інтенсифікація співробітництва, а також поглиблення добросусідських багатосторонніх відносин між різними юридичними особами держав-членів Європейського Союзу, а також юридичних осіб із третіх держав, у тому числі із України. Зважаючи на можливість створення європейських об'єднань територіального співробітництва на зовнішньому кордоні Європейського Союзу, а також беручи до уваги його ефективність, то доцільним і своєчасним видається дослідити передумови становлення та розвитку правового статусу європейського об'єднання територіального співробітництва, адже його функціонування може бути можливим тільки при умові достатнього та належного нормативного регулювання.

Різні аспекти проблематики європейського об'єднання територіального співробітництва досліджувались такими вченими як: Агафонов Г.С., Артёмов І.В., Бенчак О.Ф., Білак О.О., Галіахметов І.А., Гусь А.В., Дулеба О.Ю., Ерфан Є.А., Ірха К.О., Ланго В.Т., Лемко Ю.Р., Мельник О.Г., Менджул М.В., Мікула Н.І., Мірзоев Р.Ш., Очкаї Д., Реслер М.В., Рогозян Ю.С., Санченко А.Є., Толкованов В.В., Устименко В.А., Юрійчук Є.П. та інші. Однак дослідження щодо передумов становлення, розвитку та врегулювання правового статусу європейського об'єднання територіального співробітництва сконцентровані переважно навколо історичних, політологічних, міжнародних відносин, а також питань державного управління, а аналіз наукових досліджень вітчизняних вчених-юристів дає можливість встановити, що сьогодні юридичною наукою не достатньо уваги приділяється дослідженню передумов становлення, розвитку та врегулювання правового статусу європейського об'єднання територіального співробітництва.

Метою статті є дослідження передумов становлення, розвитку та врегулювання правового статусу європейського об'єднання територіального співробітництва.

Передумовами щодо врегулювання статусу європейського об'єднання територіального співробітництва та розробки Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1082/2006 від 5 липня 2006 року «Про європейські об'єднання територіального співробітництва (ЄОТС)» спонукало те, що європейське об'єднання економічних інтересів, правовий статус якого врегулював Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2137/85 від 25 липня 1985 року «Про європейське об'єднання економічних інтересів (ЄОЕІ)», який незважаючи на те, що був розроблений для мінімізації юридичних та фіскальних труднощів, з якими зіштовхувались фізичні особи, компанії, фірми та інші організації під час співпраці через кордони, і метою якого було сприяння і розвиток економічної діяльності його членів шляхом об'єднання ресурсів, діяльності і навичок задля отримання кращих результатів, ніж члени, які діють поодиноко, виявився погано адаптованим для структурованої співпраці в рамках ініціативи Інтеррег протягом програмного періоду 2000–2006 рр. Також факторами, які спонукали до врегулювання статусу європейського об'єднання територіального співробітництва та розробки Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 1082/2006 «Про європейські об'єднання територіального співробітництва (ЄОТС)» від 5 липня 2006 року те, що до кінця програмного періоду 2000–2006 рр. було дуже мало програм Інтеррег (тільки 6%) керованих безпосередньо спільним інтегрованим органом управління, наприклад, у формі євро регіону або іншої транскордонної структури із правосуб'єктністю, а також і відсутність належного законодавства яке б врегульовувало створення такого спільного об'єднання для структурованої співпраці в рамках ініціативи Інтеррег та ін. [1–3; 4, с. 7].

Беручи до уваги всі перешкоди з якими зіштовхувались учасники територіального співробітництва, Європейський Парламент та Європейська Комісія виявили за необхідне врегулювати ста-

тус європейського об'єднання територіального співробітництва. 14 липня 2004 року Європейською Комісія запропонувала проєкт Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про створення європейського об'єднання транскордонного співробітництва (ЄОТС)». Зважаючи на те, що проєкт Регламенту, не охоплював усі види територіального співробітництва Європейського Союзу і у ньому був тільки акцент на транскордонне співробітництво, було запропоновано закріпити у Регламенті усі види територіального співробітництва Європейського Союзу такі як: транскордонне, міжрегіональне та транснаціональне співробітництво [5; 4, с. 7]. І згодом було прийнято Регламент Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 1082/2006 «Про європейські об'єднання територіального співробітництва (ЄОТС)» від 5 липня 2006 року [1]. Цим Регламентом було врегульовано питання щодо мети, завдань, засновників, установчих документів, порядку створення, набуття статусу юридичної особи, матеріального та фінансового забезпечення діяльності, ліквідації європейського об'єднання територіального співробітництва та ін. Регламентом визначається, що європейського об'єднання територіального співробітництва має статус юридичної особи і має правоздатність, яка надається юридичним особам відповідно до національного законодавства держави-члена Європейського Союзу. Відповідно метою європейського об'єднання територіального співробітництва є підтримка транскордонного, міжрегіонального або транснаціонального співробітництва. Європейське об'єднання територіального співробітництва створюється з метою соціальної і економічної згуртованості в межах Європейського Союзу і при строгому дотриманні законодавства зацікавлених держав.

Європейське об'єднання територіального співробітництва в основному, але не виключно, призначене для використання в управлінні програмами та проєктами Європейського Союзу. По суті, його використання для управління програмами та проєктами є одним із способів (серед інших) дотримання принципів спільного управління та єдиних управлінських структур (статті 59 та 60 Регламенту (ЄС) № 1083/2006). Ще однією з причин врегулювання статусу європейського об'єднання територіального співробітництва та розробки Регламенту Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 1082/2006 «Про європейські об'єднання територіального співробітництва (ЄОТС)» від 5 липня 2006 року є застосування принципу недискримінації [4, с. 7; 6]. Принцип недискримінації є одним з основоположних засад права Європейського Союзу. Він закріплений, як у первинних, так і вторинних актах законодавства Європей-

ського Союзу. Заборона будь-якої дискримінації за ознакою державної приналежності зафіксована у статті 12 Договору про заснування Європейського Співтовариства [7]. Принцип недискримінації стосовно співпраці між партнерами з двох різних держав-членів закріплений у Резолюції Комітету регіонів № 2006/C192/08 «Про співробітництво за межами національних кордонів робить Європу реальністю – заклик прийняти Регламент Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 1082/2006 «Про європейські об'єднання територіального співробітництва (ЄОТС)» від 16 лютого 2006 року. У Резолюції визначається, що співпраця між юридичними особами з двох різних держав-членів не повинна бути складнішою, ніж між юридичними особами розташованими в одній державі-члені. Бо, як правило, внутрішнє законодавство визначає необхідні права юридичних осіб для співпраці розташованих в одній державі-члені, а у багатьох державах-членах у юридичних осіб були різні, або відсутні необхідні права для співпраці з їхніми партнерами щодо територіального співробітництва, у тому числі, транскордонного, міжрегіонального та транснаціонального співробітництва, впровадженні програм Європейського Союзу і здійснювалися лише на основі «джентльменських угод», а отже без будь-яких чітких юридичних зобов'язань, і звісно, що така ситуація часто призводила до правової невизначеності [8].

Стосовно можливості брати участь у створенні європейського об'єднання територіального співробітництва юридичним особам України, то у частині 16 преамбули Регламенту Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 1082/2006 «Про європейські об'єднання територіального співробітництва (ЄОТС)» від 5 липня 2006 року визначається, що юридичні особи із третіх країн, у тому числі із України, не мають виключатись із механізму створення європейського об'єднання територіального співробітництва, якщо це не суперечить законодавству держави, або закріплено в міжнародних договорах держав-членів Європейського Союзу і цією державою [1]. Однак, більш детальних положень про участь юридичних осіб із третіх країн, у тому числі із України, щодо створення європейського об'єднання територіального співробітництва на зовнішніх кордонах Європейського Союзу у Регламенті Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 1082/2006 «Про європейські об'єднання територіального співробітництва (ЄОТС)» від 5 липня 2006 року згадки не було. А це у свою чергу створило додаткові труднощі стосовно створення європейського об'єднання територіального співробітництва із юридичними особами третіх країн, у тому числі із України. Зважаючи на

труднощі, які виникли у юридичних осіб третіх країн, у тому числі із України, у 2013 році було прийнято Регламент Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 1302/2013 «Про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 1082/2006 «Про європейські об'єднання територіального співробітництва (ЄОТС)» стосовно роз'яснення, спрощення та покращення функціонування таких об'єднань» від 17 грудня 2013 року [9]. Він врегулював яка категорія юридичних осіб із третіх країн, у тому числі із України, може брати участь у створенні європейського об'єднання територіального співробітництва на зовнішніх кордонах Європейського Союзу.

Наприклад, у державах Вишеградської групи, які у тому числі є і державами-членами Європейського Союзу, діє спеціальний закон в Угорщині з 2007 р., в Польщі та Словаччині з 2008 року та в Чехії з 2009 р. [10–13]. Відповідний закон врегулює організаційно-правову форму, мету, завдання, порядок утворення і діяльність, фінансове забезпечення європейського об'єднання територіального співробітництва, у тому числі він врегулює яка категорія юридичних осіб із третіх країн, у тому числі із України, може брати участь у створенні європейського об'єднання територіального співробітництва на території цих країн. На відміну від держав Вишеградської групи в Україні створення європейського об'єднання територіального співробітництва на території держав-членів Європейського Союзу врегулює Закон України «Про транскордонне співробітництво» [14]. Однак, згаданий закон не містить чіткого переліку категорії юридичних осіб, які можуть брати участь у створенні європейського об'єднання територіального співробітництва на території цих країн, і цим він обмежує реалізацію права інших юридичних осіб, окрім суб'єктів транскордонного співробітництва України щодо створення європейського об'єднання територіального співробітництва.

Таким чином, врегулюванню статусу європейського об'єднання територіального співробітництва спонукало те, що європейське об'єднання економічних інтересів, виявився погано адаптованим для структурованої співпраці в рамках ініціативи Інтеррег. Унаслідок чого було прийнято такі регламенти як: Регламент Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 1082/2006 «Про європейські об'єднання територіального співробітництва (ЄОТС)» від 5 липня 2006 року та Регламент Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 1302/2013 «Про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 1082/2006 «Про європейські об'єднання територіального співробітництва (ЄОТС)» стосовно роз'яснення, спрощення та покращення функціонування таких об'єднань» від 17 грудня 2013 року. Вони врегулювали питання щодо

мети, завдань, засновників, установчих документів, порядку створення, набуття статусу юридичної особи, фінансового забезпечення діяльності, а також врегулювали і яка категорія юридичних осіб із третіх держав, у тому числі із України, може брати участь у створенні європейського об'єднання територіального співробітництва на зовнішніх кордонах Європейського Союзу. Однак, не зважаючи на те, що вищезгаданий Регламент врегулював яка категорія юридичних осіб із третіх держав, у тому числі із України, може брати участь у створенні європейського об'єднання територіального співробітництва на зовнішніх кордонах Європейського Союзу, на жаль, Закон України «Про транскордонне співробітництво» не врегулює чіткого переліку юридичних осіб, які можуть брати участь у створенні європейського об'єднання територіального співробітництва на території держав-членів Європейського Союзу.

Література

1. REGULATION (EC) No 1082/2006 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 5 July 2006 on a European grouping of territorial cooperation (EGTC). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32006R1082>
2. COUNCIL REGULATION (EEC) No 2137/85 of 25 July 1985 on the European Economic Interest Grouping (EEIG). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31985R2137>
3. European Economic Interest Grouping. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/european-economic-interest-grouping.html>
4. INTERACT Handbook on the European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC) WHAT USE FOR EUROPEAN TERRITORIAL COOPERATION PROGRAMMES AND PROJECTS?. URL: <https://data.parliament.uk/DepositedPapers/Files/DEP2008-1271/DEP2008-1271.pdf>
5. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Establishing a European Grouping of Cross-border Cooperation (EGCC) (presented by the Commission). URL: <https://parlament.mt/media/55362/4881-b.pdf>
6. Council Regulation (EC) No 1083/2006 of 11 July 2006 laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund and repealing Regulation (EC) No 1260/1999. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32006R1083&qid=1679492772358>
7. Treaty establishing the European Community (Consolidated version 2002). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12002E%2FTXT>
8. Resolution of the Committee of the Regions on cooperation beyond national borders makes Europe a reality – an appeal to adopt the regulation on the European grouping on territorial cooperation (2006/C 192/08). URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52006XR0816\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52006XR0816(02))
9. Regulation (EU) No 1302/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 amending Regulation (EC) No 1082/2006 on a European

grouping of territorial cooperation (EGTC) as regards the clarification, simplification and improvement of the establishment and functioning of such groupings. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1302>

10. Legislative framework of Czechia. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/#>

11. Legislative framework of Hungary. URL: <https://net.jogtar.hu/>

12. Legislative framework of Poland. URL: <https://www.gov.pl/>

13. Legislative framework of Slovakia. URL: <https://www.slov-lex.sk/ezz>

14. Закон України «Про транскордонне співробітництво». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15#Text>

Анотація

Фетко Ю. І. Передумови становлення та розвитку правового статусу європейського об'єднання територіального співробітництва. – Стаття.

У статті досліджуються передумови становлення, розвитку та врегулювання статусу європейського об'єднання територіального співробітництва. Встановлено, що європейське об'єднання економічних інтересів, яке було призначене для мінімізації юридичних та фіскальних труднощів з якими стикалися фізичні особи, компанії, фірми та інші організації під час співпраці через кордони, і метою якого було сприяння і розвиток економічної діяльності його членів шляхом об'єднання ресурсів, діяльності і навичок задля отримання кращих результатів, ніж члени, які діють поодиночки, виявився погано адаптованим для структурованої співпраці в рамках ініціативи Інтеррег. Це у свою чергу спонукало прийняти такі регламенти як: Регламент Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 1082/2006 «Про європейські об'єднання територіального співробітництва (ЄОТС)» від 5 липня 2006 року та Регламент Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 1302/2013 «Про внесення змін до Регламенту Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 1082/2006 «Про європейські об'єднання територіального співробітництва (ЄОТС)» стосовно роз'яснення, спрощення та покращення функціонування таких об'єднань від 17 грудня 2013 року. Вони врегулювали питання щодо мети, завдань, засновників, установчих документів, порядку створення, набуття статусу юридичної особи, фінансового забезпечення діяльності, у тому числі врегулювали і яка категорія юридичних осіб із третіх держав, у тому числі із України, може брати участь у створенні європейського об'єднання територіального співробітництва на зовнішніх кордонах Європейського Союзу. З'ясовано, що законодавство України обмежує реалізацію права інших юридичних осіб, окрім суб'єктів транскордонного співробітництва України, щодо

створення європейського об'єднання територіального співробітництва. Встановлено, що у державах Вишеградської групи, на відміну від України, діє спеціальний закон який врегульовує статус європейського об'єднання територіального співробітництва, у тому числі і категорію юридичних осіб із третіх держав, у тому числі із України, які можуть брати участь у створенні європейського об'єднання територіального співробітництва.

Ключові слова: європейське об'єднання територіального співробітництва, європейське об'єднання економічних інтересів, Європейський парламент, Рада Європейського Союзу, інтеррег.

Summary

Fetko Yu. I. Prerequisites for the establishment and development of the legal status of the European Grouping of Territorial Cooperation. – Article.

The article researched the prerequisites for the formation, development and regulation of the status of the European Grouping of Territorial Cooperation. It is established that European Economic Interest Grouping (EEIG) which was intended to minimize the legal and fiscal difficulties faced by individuals, companies, firms and other organizations when they cooperating across borders, and whose purpose was to promote and develop the economic activities of its members by pooling resources, activities and skills to obtain better results than members acting alone, proved to be poorly adapted for structured cooperation within the framework of the Interreg initiative. This, in turn, prompted the adoption of such regulations as: Regulation (EC) No 1082/2006 of the European Parliament and the Council of 5 July 2006 on a European grouping of territorial cooperation (EGTC) and Regulation (EU) No 1302/2013 of the European Parliament and the Council of 17 December 2013 amending Regulation (EC) No 1082/2006 on a European grouping of territorial cooperation (EGTC) as regards the clarification, simplification and improvement of the establishment and functioning of such groupings. They regulate questions about the purpose, tasks, founders, founding documents, order of creation, acquiring the status of a legal entity, financial support for activities, including regulated which category of legal entities from third countries, including from Ukraine, can participate in the creation of a European grouping of territorial cooperation on the external borders of the European Union. It was found that the legislation of Ukraine restricts the realization of the rights of other legal entities, except subjects of cross-border cooperation of Ukraine regarding the creation of the European grouping of territorial cooperation.

Key words: European Grouping of Territorial Cooperation, European Economic Interest Grouping, European Parliament, Council of the European Union, Interreg.